

Glitches

Over het gebruik van leestekens in mijn flarf gedichten

De bundel *zonder namen* (1962) van Gerrit Kouwenaar bevat het gedicht 'met leestekens', dat luidt als volgt:

met leestekens

De maan schijnt. de grote hand
tuchtigt de hond. mijn hoorspelkern tankt drama.
de liefde heerst; de honger ligt verzadigd; ik
word te groot om te noemen; taal slaat
zijn tien meter lange rijzweep:
het knalt.

ja: wappert deze gitzwarte vlag.
ja: ruist de beek, het vrouwelijk smeltwater.
ik verduister.
de liefde heerst; de honger
tuit als een zoon; de goden
breken als vaders; de lach overdekt zich
met tranen of hij uit het russisch vertaald is. blij-
moedig neemt de kleine hand
van de trap een Appel.

het genot is gelijk een overdrijving,
grenzeloos.

Kouwenaar maakt in de bundel *zonder namen* spaarzaam gebruik van leestekens, met uitzondering van dit gedicht. 'met leestekens' bevat in totaal 21 leestekens: 10 punten, 6 punt komma's, 3 dubbele punten en 2 komma's. Ik geloof ook dat de titel louter verwijst naar dit veelvuldig gebruik. Het leidt overigens tot een staccato spreken, dat ik zelf, in dit gedicht, erg fraai vind.

De vraag die ik, in het kader van deze lezing, van Perdu kreeg voorgelegd, luidt: Hoe ga je in je flarf gedichten om met leestekens? Alvorens deze vraag te beantwoorden, zal ik, voor degenen die dat niet weten, kort uitleggen wat flarf is. Flarf is een collagetechniek, die zoekresultaten van internet zoekmachines gebruikt om gedichten te maken. Deze techniek is enkele jaren geleden in de VS ontstaan en inmiddels ook naar het Nederlandstalige poëziegebied overgewaaid. Een uitgebreide introductie tot flarf van mijn hand is op verscheidene plaatsen online te vinden, onder andere op poëzieweblog [de Contrabas](#).

Eind vorig jaar heb ik in eigen beheer de eerste Nederlandstalige flarf bundel uitgegeven, met als titel [Je komt er wel bovenop](#). Deze bundel bevat onder meer een cyclus van 10 gedichten, genaamd '0,14 seconden'. De cyclus is een reflexive remix van gedichten uit de bundel *zonder namen* van Gerrit Kouwenaar. Woorden of zinsneden uit de oorspronkelijke gedichten van Kouwenaar werden door de Google zoekmachine gehaald en de zoekresultaten werden gebruikt om nieuwe gedichten te smeden/samplen/remixen. '0,14

seconden' draagt de aura van het originele werk uit en verklaart zich onafhankelijk van dat werk: woordmateriaal werd op grote schaal vervangen en van de oorspronkelijke inhoud zijn nog slechts sporen terug te vinden, de vorm van Kouwenaars gedichten is telkens herkenbaar gebleven.

Eén van de gedichten uit de cyclus '0,14 seconden' is een remix van Kouwenaars gedicht 'met leestekens', die de titel 'Glitches' heeft meegekregen. 'Glitch' is van oorsprong een Engelse term en duidt op een 'onverwachte output die het gevolg is van een kortdurende elektronische of softwarematige storing'. Het gedicht luidt als volgt:

Glitches

De maan stort neer. de lamme hand
reist door de tijd. mijn metroid tankt energy.
General Onox kidnapt; de feel komt rond de 3e dungeon; ik
ga er weer even lekker op los hakken; Link richt
zijn wonderpijl en heldenboog:
de zon ontploft.

yeah: denkt eigenlijk nog maar aan één ding.
jaaahoeeeeeee yeah: man man man man man wat wreed.
ik wifi.
General Onox kidnapt; de feel
pulseert als een total war; eindbazen
breken en dan crasht ineens de pc; het scherm vult zich
met Chimera wezens. bij het ochtendgloren
staat er een merkwaardige planeet
laag boven de stad.

het genot om op dartele, bijna kunstzinnige wijze
te killen.

De vorm van 'met leestekens' is in dit gedicht zeer herkenbaar gebleven. Het kent evenveel strofes en regels als het oorspronkelijke gedicht en een zelfde staccato spreken. Om dit laatste te bereiken, bevat ook 'Glitches' veel leestekens, 20 om precies te zijn – 1 minder dan Kouwenaars gedicht. En deze leestekens zijn vrijwel allemaal gelijk aan en staan ook min of meer op dezelfde plaats als die in 'met leestekens'. De verschillen zijn, uiteraard zou ik haast zeggen, ingegeven door de tekst zelf: de volzin had géén of op een andere plek behoefte aan een scheiding, een korte rust.

Ik schrijf geen pure flarf. Dat wil zeggen dat ik zoekresultaten soms wel en soms niet letterlijk overneem. Het gedicht is leidend, niet het zoekresultaat. De gevonden regels worden als het gedicht daar om vraagt door mij bewerkt. Soms ook voeg ik eigen, in 't hoofd gevonden, woorden of zinsneden toe. In de bundel *Je komt er wel bovenop* komen weinig leestekens voor, en als ik ze gebruik, dan doe ik dat op orthodoxe wijze: om het verband tussen de delen van een zin te verduidelijken en verkeerd lezen te voorkomen. Ik neem aldus uit zoekresultaten alleen leestekens over als ze ook in het gedicht functioneel blijken te zijn.

In mijn nieuwe project, dat de werktitel *Waarom kijk je zo donker?* heeft meegekregen en waarvan enkele fragmenten op mijn persoonlijke weblog [1hundred1](#) te lezen vallen, komen in tegenstelling tot mijn eerste bundel veel leestekens voor. *Waarom kijk je zo*

donker? bevat 14-regelige gedichten, waarbij opnieuw en op dezelfde wijze als in mijn eerste bundel gebruik is gemaakt van Google zoekresultaten. Voor de zoekwoorden die ik intik, put ik uit de beroemde sonnettencyclus van de Amerikaanse dichter Ted Berrigan. *The Sonnets* is een zeer persoonlijk document, dat Berrigan begin jaren 60 schreef. Het geeft een beeld van het dagelijkse denken, doen en laten van een jonge, ambitieuze, aan pillen en seks verslaafde dichter. De toon is vaak luchtig, maar de beelden en gebeurtenissen zijn regelmatig rauw en soms schokkend. Ook nu nog, na bijna 50 jaar. Veel leestekens komen er in *The Sonnets* niet voor. In *Waarom kijk je zo donker?*, zoals reeds opgemerkt, wel.

De gedichten in *Waarom kijk je zo donker?* zijn in de ik-vorm geschreven. Al bij het eerste gedicht bemerkte ik dat ik uit de zoekresultaten veelvuldig koos voor zinsneden die dicht bij mij staan, dat wil zeggen die op de een of andere wijze in verband zijn te brengen met gebeurtenissen uit mijn verleden. De toon paste zich ook onmiddellijk aan mijn eigen wijze van denken en spreken aan. Zo langzamerhand is *Waarom kijk je zo donker?* aan het uitgroeien tot een egodocument, waarin ik met behulp van andermans uitspraken een zelfportret optrek. En dit zelfportret kent, ik vermoed vanwege de vele aarzelingen, benodigde pauzes voor zelfreflectie, veel leestekens. Ik verschil van Ted Berrigan.

Om u een idee te geven van het project, zal ik eerst Berrigans sonnet voordragen, waaruit ik de zoekwoorden haalde voor mijn collagegedicht, dat ik daarna ten gehore zal brengen. Ik gebruik in mijn gedicht tweemaal zoveel leestekens als Berrigan in zijn sonnet.

II

Dear Margie, hello. It is 5:15 a.m.
Dear Berrigan. He died
Back to books. I read
It's 8:30 p.m. in New York and I've been running around all day
old come-al-ye's streele into the streets. Yes, it is now,
How Much Longer Shall I Be Able To Inhabit The Divine
and the day is bright gray turning green
feminine marvelous and tough
watching the sun come up over the Navy Yard
to write scotch-tape body in a notebook
had 17 and 1/2 milligrams
Dear Margie, hello. It is 5:15 a.m.
Fucked til 7 now she's late to work and I'm
18 so why are my hands shaking I should know better

II

Hallo Tokyo. Hoe
of wat? Mijn dood zou dan.
Een briljante serie. E-mail check.
Het is 03.36 u in Leeuwarden en dat alles zo snel gaat.
Moe ook van 't schroot sorteren. Witte lakens
zijn essentieel. Ik open mijn ogen
en merk dat ik naakt ben. De waarheid
lijkt helder en het licht groen, uitheemse boodschappers
fluiten. Ik antwoord.
Beschrijf het moment waarop het gebeuren zal.

Verlang alweer naar een biertje.
Hallo Tokyo. Hoe
of wat? Mag ik op de toekomst klinken?
Ik heb een droom gehad die mij verontrust.

Leestekens. Ze komen in mijn flarf gedichten voor waar ik dat wil. Ik laat me in dat opzicht niet door de zoekresultaten leiden. In tegenstelling overigens tot enkele andere flarf dichters, die ze gewoonweg met het uitverkoren fragment meekopiëren, ook als ze fout of onnodig worden gebruikt, en in de laatste twee gevallen meestal voor de leut.

Ik besluit met een gedicht uit *Je komt er wel bovenop*, waarin 8 dubbele punten als versiering en 5 vraagtekens voorkomen:

Unlock

:: is poëzie verbeelding?

als een slak
die kruipend oplost
in slijm

:: wil zij gestalte aannemen?

met hun tong
zullen de honden
ervan likken

:: toch niet de dichter zelve?

om hem
te vrijwaren
voor hoogmoed

:: ???

kom eens dichterbij
en kus me
op de kaaklijn

ik ben geil

Ton van 't Hof, januari 2008